

Uitgave: Frans Walkate Archief

Kamper

Almanak

Cultuur Historisch Jaarboek

2008

door een steenhouwer uit Münster of omgeving, of zich in ieder geval door voorbeelden uit deze stad heeft laten inspireren. Fredericks mogelijke handelscontacten met de Vlaamse gebieden, alsmede de hierboven algemene invloed van de Vlaamse architectuur in onze gebieden, staan ook bij een bouwer uit het Münsterse, eventuele Vlaamse elementen in de gevel van het Gotisch Huis niet in de weg.

Waar de bouwer van de gevel van het Gotisch Huis ook vandaan gekomen zal zijn, het was in ieder geval een goede en ervaren ambachtsman. Zo toont een geometrische analyse van de straatgevel, dat de verhoudingen in de hoogte bij de etages met het getal 5 te verbinden zijn. De kapruimte is zelfs een gelijkzijdige driehoek van 5x5x5 meter.⁴⁰ En de toepassing van de medaillons met monogrammen en de rijk gebeeldhouwde waterlijsten, die zoals we nog zullen zien met elkaar in relatie staan, wijzen op zijn minst op een duidelijk program, waarop zeker de bouwheer zijn invloed gehad zal hebben, maar dat ook van de bouwer de nodige kennis vroeg. Ook is niet uit te sluiten dat het ontwerp van de gevel, of in ieder geval het iconografische program van waterlijsten en medaillons door een ander dan de bouwer is geleverd.

Dit alles maakt het aannemelijk dat in het geval van het Gotisch Huis gewerkt zal zijn met een ontwerptekening. Het visualiseren van een bouwplan door middel van een tekening gebeurde alleen als het om een bijzonder, van de traditie afwijkend plan ging. Vooral die onderdelen van een huis waaraan extra zorg werd besteed, zoals bepaalde interieuronderdelen of de gevels, werden dan getekend. Voorbeelden van dergelijke tekeningen zijn niet overgeleverd. Wel zijn door Chris Kolman in het Kamper stadsarchief twee vermeldingen uit de late middeleeuwen gevonden van tekeningen die bij het bouwen of verbouwen van huizen werden gebruikt. Eén van die twee is in dit kader de moeite van het vermelden waard en dateert uit de laatste jaren van de 15de eeuw, dus kort voor de bouw van het Gotisch Huis. Bouwheer Reinier Henricksz. van Bergen maakte toen afspraken met steenhouwer Henrick Twent over het leveren van een 'grauwe stenen gevel myt sijn tobehoert, na een patroon die Henrick van Reyner ontff[angen] heft, mitter schrifft daer yn staende'.⁴¹

Bouwheer Frederick Rijnvisch

Zijn naam passeerde hierboven al even de revue. Als opdrachtgever voor de bouw van het indrukwekkende Gotisch Huis mogen we met grote waarschijnlijkheid Frederick Rijnvisch zien. In 1512 en 1519 worden zijn erfge-

namen en in 1513 wordt wijlen Frederick Rijnvisch zelf genoemd als belending van het pand Oudestraat 156. In 1515 en 1518 komen we in de bronnen zijn weduwe Alijt van Vollenhove tegen als belending van zowel Oudestraat 156 als 160.⁴² Frederick was in 1507 overleden. Het lijkt niet aanemelijk dat de erfgenamen eerst na zijn overlijden het pand in eigendom hebben verworven.

Het pand zou nog tot het midden van de 17de eeuw in bezit blijven van aanverwanten uit de familie Rijnvisch. En zijn bewoners waren tot dan steevast nauw betrokken bij het bestuur van de stad. Zo wordt in 1547 Lambert Glauwe genoemd als eigenaar van het pand. Lambert was gehuwd met Fredericks kleindochter Anna, de dochter van zijn dochter Geertruid. Bijna dertig jaar later komen we Lamberts zoon Symon tegen, die onder meer gemeensman was en kerkmeester van het Heilige Geestgasthuis. Uiteindelijk werd het pand in 1645 door Heiman Hermansz. Backer gekocht van Symons kleindochter Geertruidt Goijer, waarmee het pand definitief verdween uit de familie Rijnvisch.⁴³

Frederick Rijnvisch was een belangrijk koopman.⁴⁴ In 1489 werd hij samen met zijn gezelschap Kerstken en stadssecretaris Anthonis Vrije in opdracht van een twaalftal met name genoemde personen (hij was overigens zelf één van de twaalf) die handelden namens de gezamenlijke kooplieden en schippers van Kampen die hun zaken 'buten dunen' hadden, ofwel handel over zee dreven, er op uit gestuurd om ondermeer in Brugge maar ook bij de 'Roemschen koninck' (Maximiliaan) geleidebrieven te bekomen en naar Kampen te brengen. De geleidebrieven waren nodig om zaken van de kooplieden te kunnen bepleiten die in het parlement van Parijs werden behandeld. Ook moesten Frederick en de zijnen daarvoor in Brugge advocaten en commissarissen benaderen en naar Kampen uitnodigen.⁴⁵ Mogelijk hield dit alles verband met een klacht die de burgers van Kampen bij de Franse koning hadden neergelegd. Deze klacht ging over het feit dat zij net als in 1486 en 1487 op zee van hun goederen waren beroofd zonder dat zij daarvoor vergoedingen hadden ontvangen, terwijl verdragen met het Hanzeverbond dit wel vereisten. Koning Charles stond bij oorkonde van 8 april 1489 de Kamper burgers toe, dat zij als schadevergoeding in het land van Beausse tweehonderd mudden koren mochten kopen.⁴⁶

Het feit dat Frederick afreisde naar Brugge was mogelijk mede bepaald door zijn lidmaatschap van het stadsbestuur. Vanaf 1481 tot aan zijn overlijden was hij - net als zijn vader Johan Rijnvisch en grootvader Frederick Rijnvisch - afwisselend raadslid en schepen. Vanaf 1482 was hij ingeschre-

ven als lid van de Schepenmemorie, terwijl zijn naam eveneens voorkomt op de ledenlijst van de Cuneramemorie.⁴⁷ In het jaar 1489 was hij schepen. Dat juist Rijnvisch als koopman en schepen naar Brugge werd gestuurd is wellicht ook een indicatie voor het aanzien dat hij als bestuurder en koopman genoot. Vermogend was hij zeker ook. Zo verstrekten hij en zijn vrouw in 1491 de stad een aanzienlijke lening, waarvan rogge voor de arme inwoners werd gekocht.⁴⁸

Zegel van Frederick Rijnvisch. Als schepen werden oorkonden door zijn zegel bekrachtigd. (Collectie Gemeentearchief Kampen)

De welvarende positie van Frederick Rijnvisch als koopman heeft ongetwijfeld ten grondslag gelegen aan het imposante woonhuis dat hij rond 1500 aan de Oudestraat liet optrekken. In zijn functie van stadsbestuurder mogen we wellicht de verklaring zien voor het fraaie beeldhouwwerk op de gevel, in de vorm van de medaillons met letters en de waterlijsten daarboven, waarin tal van dieren te midden van loofwerk zijn opgenomen. Deze dieren en de monogrammen op de medaillons zijn daar

niet zonder betekenis aangebracht. Zij vertelden en vertellen de aanschouwer wel degelijk een verhaal, al zal dit voor de laatmiddeleeuwer duidelijker zijn geweest dan voor de toeschouwer uit de 21ste eeuw.

Het IHS-monogram

Al eerder is in deze bijdrage aangegeven dat de medaillons van de eerste en tweede verdieping de monogrammen van respectievelijk Maria (MAR) en Johannes (JOH) bevatten en verondersteld wordt dat die van de begane grond het IHS-monogram van Jezus gedragen hebben. Het IHS-monogram is de Latijnse variant van het IHC-monogram, dat is ontleend aan de Griekse schrijfwijze van Jezus' naam: Ιησούς (IHCOYC). IHC zou nog vele eeuwen gebruikt worden in de Latijnse wereld, omdat het authentieker was. De IHS-variant raakte pas vanaf de 15de eeuw echt in zwang en kreeg toen ook een andere betekenis. De letters werden gezien als de eerste letters van drie verschillende woorden: Iesus, Hominum Salvator (Jezus, Verlosser van de mensheid).⁴⁹ Deze popularisering van het IHS-monogram is vooral te danken